

Møtedato: 24. mars 2022

Vår ref.:

Saksbehandler:
Erik Arne Hansen

Dato:
17.3.2022

Styresak 27-2022 Omstillingsplaner helseforetakene – status, oppfølging av styresak 5-2022 og 147-2021

Saksdokumentene var ettersendt

Formål og bakgrunn

Formålet med saken er å redegjøre for adm. direktørs vurdering av helseforetakenes omstillingsutfordring og status for omstillingsplaner.

Bakgrunn for saken er vedtak i *styresak 5-2022 Budsjett 2022 – konsolidert* (styremøte 2. februar 2022) hvor styret i Helse Nord RHF vedtok følgende i punkt 2 og 3:

2. *Styret i Helse Nord RHF viser til helseforetakenes budsjettvedtak og forventer at helseforetakene snarest vedtar realistiske planer for å bringe økonomien i balanse.*
3. *Styret ber om adm. direktør kommer tilbake til styret med en vurdering av helseforetakenes oppdaterte omstillingsplaner og fordeling av økt basisramme i styremøtet i mars 2022.*

Fordeling av økte inntektsrammer gjøres i *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer.*

Sammenheng med grunnleggende verdier

Økonomisk bærekraft er et grunnleggende premiss for driften av hele foretaksgruppen.

Beslutningsgrunnlag

Regnskapsresultat etter februar

Foretaksgruppen har et resultat på -105 mill. kroner mot budsjettet +38 mill. kroner, tilsvarende et betydelig avvik på -143 mill. kroner etter februar 2022. Det vises til *styresak 26-2022 Virksomhetsrapport nr. 2-2022.*

Bevilget pandemikompensasjon fordeles i *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer.* For å gi et riktig resultat for foretaksgruppen samlet er kompensasjonen inntektsført sentralt i RHF med 60 mill. kroner per februar, og inngår dermed i resultatet og det negative budsjettavviket. I mars vil kompensasjon for pandemirelaterte utgifter inntektsføres i helseforetakene, mens inntektsføringen som er gjort i RHF reverseres. Det samlede resultatet for foretaksgruppen endres ikke.

Helseforetakene har anslått for februar samlet netto merkostnader knyttet til pandemien i størrelsesorden 117 mill. kroner, hvorav reduserte inntekter utgjør 48 mill. kroner og merkostnader utgjør 69 mill. kroner.

Det er usikkerhet knyttet til disse beregningene, men helseforetakene har i betydelig grad vært preget av pandemi også i januar og februar og anfører at deler av budsjettavviket er knyttet til direkte og indirekte effekter av pandemien. Samtidig er store deler av budsjettavviket ikke relatert til pandemien. Disse forholdene er illustrert i tabellen.

Budsjettavvik per februar	mill. kroner
Samlet budsjettavvik foretaksgruppen per februar	-143
Hvorav netto merkostnader pandemi i HF-ene	117
Hvorav inntektsført kompensasjon pandemi i RHF	-60
Sum "øvrig" budsjettavvik	-86

Effekt av pandemi

Av samlet budsjettavvik på -143 mill. kroner kan 57 mill. kroner (pandemieeffekter 117 mill. kroner minus inntektsført kompensasjon 60 mill. kroner) knyttes til direkte og til dels indirekte pandemieeffekter (som forhøyet sykefravær, fravær på grunn av sykt barn, høyt antall utskrivningsklare pasienter o.a.).

Av budsjettavviket per februar er om lag 40 mill. kroner relatert til lavere aktivitetsbaserte inntekter (ISF) enn budsjettet. Det er i sykehustalen til helse- og omsorgsministeren 11. januar kommunisert at reduserte aktivitetsbaserte inntekter som følge av utsatte behandlinger knyttet til pandemien vil kompenseres, men det er usikkert hvor stort dette beløpet blir. Det er derfor ikke inntektsført noe knyttet til dette forholdet per februar.

Det er fremdeles stor usikkerhet knyttet til videre utvikling mht. rask effekt av nødvendige kostnadsreduksjoner, økt aktivitetsutvikling og behov for iverksetting av øvrige planlagte nødvendige omstillingstiltak i helseforetakene. Av tilleggsproposisjon til statsbudsjettet for 2022 (Prop. 51 S (2021–2022)) framkommer det at *Regjeringen vil følge utviklingen i sykehusenes inntekter og utgifter nøye og vurdere ytterligere tiltak for andre halvår 2022 i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2022, dersom dette er nødvendig av hensyn til driften i sykehusene.*

Helseforetakene har i starten av 2022 fremdeles betydelige driftsulemper som følge av pandemien. I 2020 fikk Helse Nord kompensasjoner for om lag 1,1 mrd. kroner. For 2021 er inntektsførte kompensasjoner redusert til om lag 0,5 mrd. kroner. For 2022 er den vedtatte kompensasjonen 180 mill. kroner.

Adm. direktør foreslår å fordele særskilte bevilgninger til kompensasjon for koronarelaterte kostnader i *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer* etter inntektsmodellen:

- Finnmarkssykehuset: 25,9 mill. kroner
- UNN: 81,1 mill. kroner
- Nordlandssykehuset: 50,7 mill. kroner
- Helgelandssykehuset: 22,4 mill. kroner

Underliggende drift

Forutsatt at beregningen av pandemieffekter er riktig er det et negativt avvik i underliggende drift på om lag 40 mill. kroner per måned for januar og februar foretaksgruppen. Dette illustrerer at det er betydelige omstillingsutfordringer i helseforetakene for å få kontroll på underliggende drift.

Det er svært høyt sykefravær i årets første måneder som medfører direkte kostnader knyttet til innleie og overtid, og indirekte kostnader i form av driftsforstyrrelser. Det er usikkerhet til i hvilken grad helseforetakene har klart å tallfeste disse effektene i rapporteringen av pandemirelaterte kostnader. Samtidig viser våre analyser at årsverksforbruket og innleie av helsepersonell har økt betydelig fra 2019-nivå. Det er helt nødvendig at helseforetakene straks tar ned nivået av innleie og overtidbruk.

Adm. direktør foreslår å fordele andre bevilgninger til drift i *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer*. Dette vil styrke helseforetakenes inntektsrammer med 37 mill. kroner fordelt slik:

- Finnmarkssykehuset: 4,3 mill. kroner
- UNN: 19,8 mill. kroner
- Nordlandssykehuset: 9,0 mill. kroner
- Helgeland: 3,5 mill. kroner

Helseforetakenes videre arbeid med tiltak og reviderte omstillingsplaner

I *styresak 5-2022 Budsjett 2022 – konsolidert* ble helseforetakenes omstillingsutfordringer anslått til i overkant av 800 mill. kroner, identifiserte tiltak til 560 mill. kroner og uløst utfordring på om lag 270 mill. kroner mrd. kroner.

Helgelandssykehuset og Nordlandssykehuset har styrebehandlet oppdatert og omstillingsplaner og tiltak for omstillingsutfordringen. Helseforetakene har fremdeles ikke en samlet plan for å løse utfordringene, og har fattet oppfølgingsvedtak i sine styrer. I det følgende kommer en kort oppsummering av styrenes behandling av økonomisituasjonen og omstillingstiltakene:

Helgelandssykehuset

Styret i Helgelandssykehuset behandlet 22. februar 2022 *styresak 8-2022 Oppfølging av budsjett 2022* og fattet følgende vedtak:

1. *Styret tar den skisserte oppfølging av budsjett 2022 til orientering.*
2. *Styret ser alvorlig på de økonomiske utfordringene i budsjett 2022, og presiserer nødvendigheten av at tiltakene blir gjennomført etter plan.*
3. *Styret forventer en konkretisering av tiltak som skal løse ubalansen i budsjettet på 44,0 mill. kr. til styremøtet i mars.*
4. *Styret ber om en løpende rapportering av effekter og risiko knyttet til tiltakene*

Helseforetaket har laget en overordnet plan for oppfølging av tiltaksarbeidet og har en mer systematisk og konkret oppfølging enn tidligere.

Foreløpige områder til vurdering av nye tiltak:

- Effekter av Poliklinisk somatisk tilbud ved DMS Sør-Helgeland
- Nye Helgelandssykehuset
- Reisekostnader
- Bemanning og redusert bruk av innleie
- Annet

Helseforetaket påpeker i saken *at det vil (...) være svært krevende å løse gjenstående utfordring uten å måtte identifisere aktivitet/tilbud som kan utsettes eller avvikles og se på samtidig reduksjon av bemanningen.*

Helseforetaket har i virksomhetsrapport for februar endret økonomisk prognose til balanse, dvs. et avvik på 25 mill. kroner fra gjeldende resultatkrav. Helgelandssykehuset styrkes med 25 mill. kroner i forslagene som følger av *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer.*

Finnmarkssykehuset

Finnmarkssykehuset er fremdeles i prosess og har ikke ferdigstilt sin konkrete handlingsplan for omstilling men arbeider med tiltak som omfatter både nedtak av innleie, redusere kapasitet og vurdering av tiltak som kan gi økt aktivitet. Denne vil fremmes for helseforetaksstyret til behandling i styremøte 27. april 2022.

I Finnmarkssykehusets *styresak 21-2022 Virksomhetsrapport nr. 02-2022* som behandles i styremøte 24. mars 2022, er følgende vedtak foreslått:

1. *Styret i Finnmarkssykehuset HF tar virksomhetsrapport 02/2022 til etterretning.*

2. *Styret ber om at det iverksettes konkrete strakstiltak for å redusere innleiekostnader fra byrå, ved bruk av interne ressurser og en vurdering av faktisk behov opp mot ventelister og fristbrudd. Styret ber om at det iverksettes konkrete strakstiltak for å redusere øvrige kostnader som ikke går ut over lovpålagte krav, pasientsikkerheten og sikkerheten til ansatte. Styret ber om orientering om iverksatte strakstiltak til styremøtet i april.*
3. *Styret tar status i arbeidet med kostnadseffektivisering 2022 til etterretning, og forventer at arbeidet synliggjør kostnadseffektiverende tiltak fortrinnsvis i form av å redusere antall senger, samt å redusere stillinger til 2019-nivå.*

Helseforetaket manglet omstillingstiltak for om lag 65 mill. kroner i vedtatt budsjett. I Virksomhetsrapport for februar har helseforetaket justert sin økonomiske prognose til et underskudd på 78 mill. kroner, dvs. et negativt avvik på 102 mill. kroner. Helseforetaket styrkes med 30 mill. kroner i forslagene som følger av *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer*.

Nordlandssykehuset

Styret i Nordlandssykehuset HF behandlet *styresak 006-2022 Oppfølging av budsjett 2022* i ekstraordinært styremøte 26. januar 2022. Følgende vedtak ble fattet i Nordlandssykehuset:

1. *Styret tar saken til orientering.*
2. *Styret ber om at oppdatert status for tiltaksarbeidet i neste styremøte, herunder organisering av arbeidet og periodisering av økonomisk effekt.*

I saken var det identifisert nye tiltak med effekt på i underkant av 10 mill. kroner, noe som medfører en uløst utfordring på 150-170 mill. kroner.

I Nordlandssykehusets styremøte 17. februar 2022 ble *styresak 012-2022 Oppfølging av budsjett 2022 pr februar* behandlet med følgende vedtak:

1. *Styret tar saken til orientering.*
2. *Styret er tilfreds med at det settes opp egne dedikerte ressurser for å understøtte den omfattende omstillingsprosessen for å nå budsjettforutsetningene som er lagt til grunn.*
3. *Styret ber adm. dir. holde trykket oppe på tiltaksgjennomføring av identifiserte tiltak, og ber om orientering om status i hvert styremøte.*
4. *Styret ber adm. dir. utarbeide supplerende tiltak i tiltakspakke 2 som legges frem i styremøte i april.*

5. *Styret ser at det i tiltaksarbeidet vil være nødvendig å både se på strukturelle endringer, servicetilbud og nye teknologiske løsninger.*

Helseforetaket har ikke rapportert økonomisk prognose i virksomhetsrapport for februar. Nprdlandssykehuset styrkes med 59 mill. kroner i forslagene som følger av *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer*.

Universitetssykehuset Nord-Norge

Den negative økonomiske utviklingen i helseforetaket tyder på at omstillingsbehovet har vært undervurdert og at pandemirelaterte kostnader og reduserte inntekter er betydelige. Helseforetaket behandler den økonomiske situasjonen i løpende virksomhetsrapporter og i *styresak 13-2022 Kvalitets- og virksomhetsrapport januar 2022* ble det fattet følgende vedtak:

1. *Styret ved Universitetssykehuset Nord-Norge HF tar Kvalitets- og virksomhetsrapport for januar 2022 til orientering.*
2. *Styret viser til direktørens orientering og fremlagte handlingsplan for å møte de økonomiske utfordringene. Styret ber om status og orienteringer i de kommende styremøter om fremdriften i dette arbeidet.*

Helseforetaket har ikke rapportert økonomisk prognose i virksomhetsrapport for februar. UNN styrkes med 101 mill. kroner i forslagene som følger av *styresak 28-2022 Budsjett 2022 – justering nr. 1 av rammer*.

Sykehusapotek Nord, Helse Nord IKT og Helse Nord RHF

Det er ingen større avvik i det økonomiske opplegget til Sykehusapotek Nord og Helse Nord IKT. For Helse Nord RHF forventes det trolig noen besparelser innen IKT og kjøp av private helsetjenester. Det vil bli vurdert om besparelser kan omdisponeres for 2022.

Helse Nord RHF's oppfølging

Adm. direktør opplever at ledelsen av og styrene i helseforetakene tar den økonomiske situasjonen på høyeste alvor. Helseforetakene har håndtert en belastende driftsmessig situasjon knyttet til den økte intensiteten i koronapandemien fra sent i høst og frem til nå på en faglig sett imponerende måte og med stor belastning på ansatte og ledere. Samtidig er det en felles situasjonsforståelse knyttet til manglende kontroll på underliggende drift i stort knyttet til betydelig innleie, samtidig betydelig økt antall ansatte i foretakene de siste to årene samlet sett og lavere aktivitet en forventet og sammenliknet med 2019.

Denne styresaken er et ledd i adm. direktørs oppfølging av økonomisk utvikling i Helse Nord. Det er gjennomført en rekke aktiviteter:

- gjennomført oppfølgingsmøter med alle helseforetakene i mars hvor status økonomi og omstillingstiltak har vært hovedfokus i møtene.
- gjennomført møte med styreleder Helse Nord RHF og styreledere og administrerende direktører i helseforetakene med økonomi og behov for nødvendig tiltak for omstilling både på kort og lengre sikt har vært tema.
- gjennomført grundige analyser av innleie i samarbeid med SKDE som brukes i oppfølging av diskusjon med helseforetakene mht tiltak.
- gjennomført grundige analyser av bruk av digitale konsultasjoner både med fokus på variasjoner nasjonalt og lokalt som viser store muligheter for å øke bruk av dette på en rekke områder.
- gjennomført et ekstraordinært oppfølgingsmøte med UNN 14. mars. Tilsvarende er planlagt med øvrige helseforetak og vil bli gjennomført før påske.
- det vil bli gjennomført en samling for de administrerende direktørene i helseforetakene 30. mars med fokus på økonomi og tiltak. Samme dag vil det bli avholdt styreledermøte sammen med direktørene med samme tema og med fokus på rask implementering av nødvendige tiltak.

Medbestemmelse

Konserntillitsvalgte og -verneombud vil bli orientert om saken i et eget dialogmøte 18. mars 2022.

Adm. direktørs vurdering

Pandemien har bidratt til direkte negative økonomiske effekter, men de indirekte effektene som er vanskelig å måle må heller ikke undervurderes. Helseforetakene har også i starten av 2022 måttet bruke store ressurser i forbindelse med pandemisituasjonen, med påfølgende mindre kapasitet til å gjennomføre planlagt omstillingsarbeid.

Videre fremstår det som krevende for helseforetakene raskt nok å implementere nødvendige tiltak som gir kontroll med den underliggende driften sett bort fra effekten av korona.

Helseforetakene jobber fortløpende med å identifisere nødvendige omstillingstiltak som må iverksettes umiddelbart for å få tilstrekkelig effekt. Hovedutfordringen er det høye volumet av innleie og betydelige antallet økte årsverk, uten tilsvarende økt

aktivitet. Helseforetakene har erkjent behovet for mer inngripende tiltak og arbeider med å vurdere og implementere slike.

Øvrige regioner har også større negative budsjettavvik i starten av 2022. Samtidig har øvrige regioner samtidig ubrukte bevilgninger fra tidligere år som inntektsføres og demper de negative resultatene en stund videre, fordi de raskere kom i en normalsituasjon i 2021.

Som følge av den økonomiske situasjonen kan det bli nødvendig å redusere resultatkravene for 2022, med tilsvarende konsekvens at vi må vurdere investeringsnivået slik det nå ligger i økonomisk langtidsplan.

Styret i Helse Nord RHF inviteres til å fatte følgende vedtak:

1. Styret i Helse Nord RHF tar status for omstillingsplaner til orientering.
2. Styret i Helse Nord RHF ber adm. direktør følge opp status for omstilling i månedlige virksomhetsrapporter.
3. Styret i Helse Nord RHF ber adm. direktør planlegge redusert investeringsnivå i rullering av økonomisk langtidsplan.

Bodø, 17. mars 2022

Cecilie Daae
adm. direktør